

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Broby prästtorp i Strå socken, Östergötland

Linderson, Hans

2013

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2013). *Dendrokronologisk analys av Broby prästtorp i Strå socken, Östergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2013:54). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

10 december 2013

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2013:54
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BROBY PRÄSTTORP I STRÅ
SOCKEN, ÖSTERGÖTLAND

Uppdragsgivare: Vadstena Museiförening, C/O Christer Karlsson, Börstad 302, 592 92
Vadstena. Org nr 769619-0573 (Kontaktperson: Claes Westling)

Område: Västra Östergötland **Prov nr:** 17305-331 **Antal borrhov:** 27

Dendrokronologiskt objekt: Västra del: V1-9(vind)-12(nere). Mitten del M1-3(vind,ås)-6(nere). Östra del Ö1-3(mellanv)4-6(gavel)7-9(ås)samtliga vind

Resultat:

Dendro nr:	Prov Nr : V=Väst M=Mitt Ö=Öst	Träd- slag	Antal år; 1 radier om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Mest sannolika årsexakta datering,
17305	V1	Tall	67+5	Sp 52, W?	1762+5	1767-1787	1782
17306	V2	Tall	40+26	Sp 46 ej W	1749+26	1775-1795	1782
17307	V3	Gran	31+1	Sp 31, ej W	1780+1	1781-1801	1782
17308	V4	Tall	55	Sp 24 ej W	1777	1783-1813	1782
17309	V5	Tall	52	Sp 40 ej W	(1782±1)	(1781-1801)	(1782)
17310	V6	Gran	31	Sp >31, B	Ej datering	-	
17311	V7	Tall	38+c38	Sp 48, W?	1745+c38	1780-1800	1782
17312	V8	Tall	70	Sp c50	1779	1779-1799	1782
17313	V9	Tall	75	Sp 48 ej W	1771	1771-1791	1782
17314	V10	Tall	67+c6	Sp 52 W	1774+c6	1779-1781	1782
17315	V11	Tall	94+c6	Sp 44 W?	1808+6	1814-1828	1817
17316	V12	Tall	76	Sp 39 ej W	1808	1808-1818	1817
17317	M1	Tall	71	Sp 60, W	Ej datering	-	
17318	M2	Tall	109	Sp 47, W	1816	V 1816/17	1817
17319	M3	Tall	97	Sp 62, W	(1816)	(V 1816/17)	
17320	M4	Tall	44	Sp 35, W	1781	V 1781/82	1782
17321	M5	Tall	51	Sp 18 ej W	Ej datering	-	
17322	M6	Gran	31	W	Ej datering	-	
17323	Ö1	Tall	34+ew	Sp >34, W	(1817)	Juni (1818)	(1818)
17324	Ö2	Tall	105	Sp 39 ej W	Ej datering	-	
17325	Ö3	Tall	59	Sp 40, W	Ej datering	-	
17326	Ö4	Gran	53	W	Ej datering	-	
17327	Ö5	Gran	32	W	Ej datering	-	
17328	Ö6	Tall	72	Sp 42, W	Ej datering	-	
17329	Ö7	Tall	111	Sp 64, W	1816	V 1816/17	1817
17330	Ö8	Tall	113	Sp 50, W	Ej datering	-	
17331	Ö9	Tall	116	Sp 54, W	1816	V 1816/17	1817

Resultat inom parentes är inte helt säkra uppgifter.

Kommentarer till ovanstående tabell

Många prover är inte intakta. Detta medför två skilda svårigheter. För det första, att överhuvudtaget få proverna att passa in på ett daterat jämförelsematerial. Detta har avhjälpats med ett gott provantal, vilket kan leda till att stor andel prover dateras i stället för inga alls.

För det andra, att ge en årsexakt datering trots vankant i provtagningspunkten och till och med vankant i provet. Skälet till att felmarginal måste ges trots befintlig vankant i provet är, att det inte är helt säkert att det inte saknas en liten provbit några årsringar innanför vankanten. I en viss mån kan stora provmängder vara ett stöd även för denna problematik. Men generellt kan sägas att vid en bredare felmarginal är det mer sannolikt att avverkningssäret har inträffat under det första eller mycket nära det första året inom en sådan period, undantag finns.

Västdelen dendro-id 17305-316

Av tio säkert daterade prover så täcker sju **vinterhalvåret 1781/82**. Ett undantag, prov V4, har fått endast något år yngre datering. Det kan förklaras med att detta träd har en ovanligt liten mängd splint så att dateringen med hjälp av splintstatistiken (i detta fall 50 ± 20 år) ger en något för ung ålder, yttersta årsring i provet, år 1777 tillåter, vid extrema lägen, att falla inom den gemensamma fällningsperioden.

De två övriga, prov V11 och V12, uppvisar en gemensam **avverkningstid år 1814-18**.

Mitten delen dendro-id 17317-322

Denna byggnadsdel har fått två säkra men vitt skilda dateringar **vinterhalvhåren 1781/82**, prov M4 och **1816/17**, prov M2. Här ifrån skrivbordet kan det således vara prov M4 som är återanvänd eller M2 som är en senare konstruktion. Detta måste utvärderas med god lokalkännedom.

Östra delen dendro-id 17323-331

Södra sidoåsen, prov Ö9 (samma som M2) ochnockåsen dateras till **vinterhalvåret 1816/17**. Det övriga virket har inte säkert daterats. Prov Ö1 är avverkat i juni, årtalet är inte helt säkert men bästa förslag är år 1818. Om det skulle vara riktigt så är byggnaden i dess nuvarande form inte uppförd 1817 utan snarare senare delen av 1818. Man kan dock på goda grunder välja bort detta dateringsförslag.

Diskussion

Virket som är avverkat på 1810-talet är taget från en äldre skog än det som är avverkat omkring 1780-talet. Det förefaller som det skulle vara från samma skogsområde, men att det är cirka 35 år mellan avverkningarna. Om detta är konsekvent i provsamlingen så skulle man kunna anta att det virke men med låg egenålder skulle tillhöra virket från 1780-talet trots att det inte är dendrokronologiskt daterat. Proveniensen är lokal.

Längst till höger i tabellen har jag förtydligat dateringarna på bekostnad av absolut säkerhet. Andra halvan av vinterhalvåret har valts för vinteravverkat timmer.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendronummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädens mest sannolika årsexakta avverkning angivits.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se, Tel: 046-2227891

12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891